

Jaarverslag 2017

**Drempels verlagen voor
gelijke onderwijskansen**

Voorwoord

Beste lezer,

Onderwijs, en de kwaliteit van het onderwijs in het bijzonder, houdt ons allen bezig. We zijn bereid om dagen te kamperen om de inschrijving in de school van onze keuze te realiseren. De loopbaan van leerkracht moet worden geherwaardeerd, inclusief onderwijs voor kinderen met een handicap moet worden gerealiseerd, schooldirecties vragen bijkomende middelen voor een betere schoolomkadering...

En toch bestaat de vrees dat ons Vlaams onderwijssysteem er niet in slaagt om de kansenkloof te dichten en dat jonge kinderen al aan de start van hun loopbaan gebukt gaan onder hun afkomst, geslacht of milieu.

Laat dat nu precies hét centrale thema zijn van VVOB. Met onze federale partner sloot VVOB een nieuw vijfjarenplan af dat nog tot 2021 loopt. Daarin staat het thema 'onderwijs voor de meest kwetsbare leerlingen' vooraan.

Vaak zien we in onze partnerlanden dat het aantal aanwezige jonge kinderen op school hoge percentages bereikt, maar de vraag blijft: wat wordt er geleerd, en hoe? Klasjes met 80 en meer leerlingen zijn niet bevorderlijk voor een actieve betrokkenheid of toetsing van de schoolse vorderingen. Dikwijls merk je dan nog dat kinderen uit de armste gezinnen als eerste afhaken. Zij moeten mee voor het huishouden en gezinsinkomen zorgen.

Nochtans is onderwijs de eerste en meest directe springplank naar ontwikkeling, voor het individu én de samenleving. Kwaliteitsvol onderwijs zorgt namelijk voor een vlottere aansluiting op de arbeidsmarkt en een beter inkomen, maar ook voor betere gezondheidszorg en geboortepanning, minder genderongelijkheid, meer ondernemerschap, een groter milieubewustzijn en meer aandacht voor democratie en behoorlijk bestuur.

Mikken we te hoog? Neen, onderwijs voor allen, met bijzondere aandacht voor de meest kwetsbare leerlingen, is volgens mij het enige te bewandelen pad.

VVOB draagt hieraan bij door te steunen op brede netwerken die verstrengeld zijn in onze Vlaamse onderwijswereld: scholen, hogescholen en universiteiten; onderwijsexperten, docenten en leerkrachten; lokale overheden, ngo's en de civiele maatschappij. Een breed netwerk zorgt voor draagkracht en duurzaamheid. Tegelijk focussen we ons op het leiderschap in de scholen zelf en op de ondersteuning voor en capaciteitsopbouw van alle leerkrachten, beginnende leerkrachten in het bijzonder. Dit zijn twee cruciale hefboomen voor een beter onderwijs voor allen.

U leest er meer over in dit jaarverslag. Geniet ervan.

Stefaan Van Mulders

Voorzitter VVOB vzw

Administrateur-generaal Agentschap Jongerenwelzijn

Inhoud

3 *Voorwoord*

4 *Inhoud*

5 *Inleiding*

6 *Verhalen*

6 Cambodja | “Handboeken moeten vrouwen afbeelden als dokters en ingenieurs”

8 DR Congo | Jeugdwerkloosheid terugdringen via ondernemerschap

10 Ecuador | “Technische studenten van RCC-projecten hebben een streepje voor”

12 Rwanda | Sterke schoolleiders stimuleren onderwijs voor meisjes

14 Suriname | “Lokale partners creëren een brug naar kwetsbare jongeren”

16 Vietnam | Diversiteit in de kleuterklas: een troef

18 Zambia | Leren lezen: omdat achterblijven geen optie is

20 Zuid-Afrika | Professionele leergemeenschappen: waar leerkrachten elkaar ondersteunen

22 België | Leerkansen voor kwetsbare kinderen en jongeren via een internationale dialoog

24 België | “Onze leerlingen leren respect opbrengen voor wie ‘anders’ is”

26 *Onze expertise wereldwijd gedeeld*

27 *VVOB-ambassadeur Van Rompuy*

28 *Overzicht van onze donoren in 2017*

30 *Financieel verslag*

34 *Bestuursorganen van VVOB vzw in 2017*

35 *Colofon*

Inleiding

"All human beings are born free and equal in dignity and rights"
(Art. 1 Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, 1948)

Al in 1948 was de wereld het eens: de fundamentele mensenrechten van elk kind, elk individu, zonder enig onderscheid of vorm van discriminatie, moeten gerespecteerd en gerealiseerd worden. In tussentijd heeft internationaal onderzoek veelvuldig aangetoond dat toegang tot kwaliteitsvol onderwijs een belangrijke, misschien wel de belangrijkste, katalysator is om deze rechten in de praktijk om te zetten.

Vandaag, 70 jaar na de totstandkoming van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, stellen we toch vast dat nog steeds niet alle kinderen en jongeren op gelijke wijze toegang hebben tot kwaliteitsvol onderwijs.

Meer nog. Wie wel naar school gaat – en gelukkig gaan wereldwijd meer kinderen dan ooit tevoren naar school – leert er vaak onvoldoende, of niets. Volgens recent onderzoek is dat het geval voor meer dan 300 miljoen kinderen die naar de lagere of middelbare school gaan. De oorzaken voor dit gebrek aan kwaliteit zijn uiteenlopend: onvoldoende investeringen, gebrekkige initiële opleidingen en navorming voor leerkrachten en schoolleiders, niet aangepast en onvoldoende educatief materiaal, en ga zo maar verder.

Wat opvalt, is dat het vaak dezelfde groepen zijn die geconfronteerd worden met bijkomende barrières die hen verhinderen om van echt kwaliteitsvol onderwijs te genieten: kinderen met een zwakke socio-economische achtergrond, een andere thuistaal, kinderen van etnische minderheden, en ook meisjes. Afkomst en geslacht zijn nog steeds cruciale factoren om schoolprestaties te verklaren. Dat kunnen en mogen we niet accepteren.

Deze structurele achterstelling binnen onderwijs ontnemt deze kinderen en jongeren elk toekomstperspectief. Op die manier wordt kansarmoede echte armoede, armoede die van generatie op generatie wordt doorgegeven.

VVOB wil zich niet bij deze situatie neerleggen. Integendeel, elke dag werken onze medewerkers hand in hand met de overheden ter plaatse om de kwaliteit van het onderwijsstelsel te verbeteren. Dankzij een groeiend aantal donoren zijn we in staat om dit engagement in de praktijk om te zetten. We zijn hen daar bijzonder dankbaar voor.

De strijd voor gelijke onderwijskansen is geen ver-van-ons-bedshow. Veel van onze medewerkers in VVOB's partnerlanden hebben als jongere zelf ervaren hoe belangrijk onderwijs is. Daarom geven we hen in dit jaarverslag het woord. Zij getuigen hoe hun eigen ervaringen uit het verleden hun blik op leerbarrières heeft vormgegeven. En hoe het hen vandaag stimuleert om ervoor te zorgen dat deze barrières worden neergehaald voor de volgende generaties, samen met VVOB.

Want elk kind, zonder enig onderscheid, heeft recht op kwaliteitsvol onderwijs.

Veel leesplezier,

Sven Rooms
Algemeen Directeur

A group of young girls in red school uniforms are standing outdoors. A man in a light blue shirt is standing behind them, smiling. The background shows a fence and a traditional Cambodian building with a tiered roof. The text is overlaid on a dark semi-transparent box.

“Handboeken moeten vrouwen afbeelden als dokters en ingenieurs”

Onderwijs is dé manier om vrouwen te versterken, maar in Cambodja is gender-gerelateerd geweld in en rond scholen een grote barrière voor meisjes bij het opeisen van hun recht op onderwijs. Leerkrachten, lerarenopleiders en schoolleiders zijn potentiële actoren van verandering. Zij kunnen hun leerlingen concepten zoals gendergelijkheid en vreedzaam gedrag bijbrengen, en zo houdingen tegenover meisjes veranderen.

Samphon Say werkt sinds 2014 voor VVOB in Cambodja als programma-coördinator en facilitator van professionele ontwikkelingstrajecten voor schoolleiders. Hij wil gelijke kansen voor zijn zoon en dochter.

Vrouwelijke rolmodellen

Wat zou er in Cambodja moeten veranderen vooraleer je dochter dezelfde kansen krijgt als je zoon?

Samphon Say: Meisjes worden niet aangemoedigd om manager of ingenieur te worden. De maatschappij legt hen de verwachting op dat ze voor de kinderen en het huishouden moeten zorgen. Ze durven niet goed leidinggevende rollen opnemen omdat die vaardigheden niet evenveel gestimuleerd worden bij meisjes als bij jongens. Deze verwachtingen spelen een belangrijke rol in de manier waarop leerkrachten jongens en meisjes anders behandelen.

Autoriteitsfiguren zoals schoolleiders of directies van lerarenopleidingen genieten aanzien in de samenleving. Zij kunnen de spil zijn voor verandering. Daarom zet VVOB in op het versterken van deze schoolleiders. In de klas moeten leerkrachten zowel meisjes als jongens in alle vakken stimuleren, zodat ze zich op oudere leeftijd even bekwaam voelen, ongeacht hun geslacht.

We weten dat bepaalde overtuigingen echte verandering in de weg staan. Hoe probeer je die vooroordelen van leerkrachten weg te nemen?

Het is inderdaad niet gemakkelijk om overtuigingen te veranderen. Mensen zijn pas geneigd hun mening te herzien als ze geconfronteerd worden met bewijzen. Een Chinees gezegde zegt: "Eén keer zien is beter dan honderd keer horen." Mensen moeten zien dat iets mogelijk is in hun eigen context. Daarom hebben we succesvolle vrouwelijke rolmodellen nodig, om te laten zien waar meisjes en vrouwen toe in staat zijn, en om een diepgaande discussie te kunnen voeren over gender.

Handleidingen voor gender

Hoe gaat VVOB deze actoren voor verandering in het onderwijssysteem versterken om een genderresponsieve pedagogie te verzekeren?

Op dit moment werkt VVOB samen met het ministerie en lerarenopleidingen om training en coaching te verzekeren voor leerkrachten en schoolleiders rond genderstereotypen. We ontwikkelen samen met hen trainingsmateriaal dat genderresponsief is.

We willen van leerkrachten rolmodellen maken. Schoolleiders zijn cruciaal in het motiveren van leerkrachten om gendervooroordelen aan te pakken. Leerkrachten kunnen op hun beurt hun studenten aanmoedigen om gevoelig te zijn voor genderstereotypen in handboeken – zoals een afbeelding met meer mannen dan vrouwen in managementposities, of meer vrouwen dan mannen bezig in het huishouden – en om daarover in discussie te treden.

VVOB ontwikkelt hiervoor praktische handleidingen voor scholen en lerarenopleidingen om gendergelijkheid te promoten. Die houden richtlijnen in rond het gebruik van genderresponsieve taal, leermaterialen, klasseninrichting, schoolbeleid en faciliteiten. Leerkrachten vinden er ook tips om leeractiviteiten te organiseren waarin jongens en meisjes evenveel kunnen participeren, met gelijke verantwoordelijkheden.

Tegen het einde van VVOB's huidige werking in Cambodja in 2021, zullen de betrokken schoolleiders en lerarenopleiders hun leerkrachten observeren, en zij op hun beurt elkaar, en feedback geven over hun genderresponsiviteit. De leerkrachten en lerarenopleiders weten hoe ze gendergelijkheid in het onderwijs moeten promoten. Deze nieuwe genderresponsieve onderwijsinstellingen zullen andere scholen en lerarenopleidingen inspireren met bezoeken en videomateriaal, en lobbyen bij de overheid.

Gender met de paplepel

Wat is jouw ultieme wens voor je dochter en voor je land?

Dat meisjes en jongens gelijke kansen en rechten hebben in alle aspecten van het leven. Ik doe thuis de afwas. Op deze manier kunnen mijn kinderen met eigen ogen zien dat zo'n zaken niet enkel de verantwoordelijkheid zijn van de vrouw. Ik zag een tekening die mijn dochter op school gemaakt had. Daaruit bleek duidelijk dat ze al een vooroordeel heeft: de moeder kookt. Die dingen beginnen al op jonge leeftijd. Daarom moeten we zoveel aandacht hebben voor rolmodellen. Ze wist niet wat voor werk ik doe. Met gender in het achterhoofd, antwoordde ik: "Ik pas op de baby." In handboeken moeten we ook vrouwen afbeelden als dokters en ingenieurs, en mannen die ook thuis koken.

SMART

Leeruitkomsten van wiskunde versterken in het lager onderwijs

Locatie: Provincies Phnom Penh, Battambang, Kandal en Kampong Cham

Timing: 2017 - 2021

Budget: € 3.868.000

Donor: België (DGD)

Bereik: 225.000 leerlingen lager onderwijs (direct), 1.419.000 leerlingen (potentieel)

TIGER

Aanpakken van schoolgerelateerd gendergerelateerd geweld in het lager onderwijs en de eerste jaren van het secundair onderwijs

Locatie: Battambang provincie

Timing: 2017 - 2020

Budget: € 782.834

Donor: België (DGD), Europese Unie

Bereik: 9.600 leerlingen van lager onderwijs en lager secundair onderwijs

Jeugdwerkloosheid terugdringen via ondernemerschap

Liliane Bibombe

In 2017 startte VVOB een programma in de Democratische Republiek Congo dat draait rond het versterken van het secundair technisch landbouwonderwijs. De focus ligt daarbij op de competenties van secundaire studenten om het als ondernemer te maken. Tot deze doelgroep behoren ook kansarme jongeren. Hen ook bereiken is een uitdaging voor het programma.

Liliane Bibombe vervoegde in 2014 VVOB in Congo als expert in effectief schoolleiderschap. Zij legt uit hoe het programma volgens haar de meest kwetsbare leerlingen bereikt om hun economische en sociale situatie te verbeteren.

ETAGE

Verbetering van de kwaliteit van technisch onderwijs en landbouwondernemerschap

Locatie: Provincie Kongo Central (onderwijsprovincies Kongo Central I en II)

Timing: 2017 - 2021

Budget: € 4.484.000

Donor: België (DGD)

Bereik: 3.500 leerlingen

Biodiversiteit

Onderzoek over de effecten van bewustzijns-campagnes in landbouwscholen en hun omgeving over het belang van duurzame landbouw voor biodiversiteit

Locatie: Onderwijsprovincies Kongo Central I en II

Timing: Januari - juni 2017

Budget: € 9.550

Donor: DR Congo en Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen

Dwalende gedachten

Welke groep kinderen is het meest kwetsbaar in je land? Wat voor hindernissen komen ze tegen?

Liliane Bibombe: Kwetsbare jongeren vind je in alle lagen van de Congolese bevolking. Ze komen algemeen gesproken uit families die in rurale gebieden wonen. Het zijn kinderen uit arme gezinnen, wezen en de zogenaamde heksenkinderen. Ze leven in moeilijke omstandigheden en hun gezinssituatie beknut hun ontwikkeling. De ouders hebben onvoldoende middelen om de kinderen naar school te sturen of de leerlingen haken zelf af. Velen hebben moeilijkheden om het schoolgeld te betalen. Hier in Kisantu bijvoorbeeld zie je elke dag jongeren die niet op de schoolbanken zitten. Ze zijn naar huis gestuurd omdat het schoolgeld niet betaald werd.

Hoe zie je tijdens schoolbezoeken dat er leerlingen zijn die risico lopen om uit het onderwijssysteem te vallen?

We komen vaak leerlingen tegen voor wie de thuissituatie het leerproces bemoeilijkt. Ze zitten vaker achterin de klas, zijn sneller afgeleid, houden zich op de vlakte tegenover anderen en hebben het moeilijk om het leertempo van andere leerlingen te volgen. De leerling is wel fysiek aanwezig in de klas, maar door de vele persoonlijke problemen dwalen de gedachten af. Daardoor leert hij of zij niet. Dit is ook een reden voor schooluitval. Ongelijkheden houden de kinderen weg van school en zo vallen ze buiten het systeem.

Studenten en boeren samenbrengen

VVOB is voornamelijk bezig met onderwijsnoden. Richt de organisatie zich ook op andere aspecten van de Congolese samenleving?

Onderwijs is onze *core business*. En onderwijs vraagt hier, net als overall, een inclusieve aanpak. Daarom werken we, naast pedagogie, ook aan andere thema's die bijdragen aan het welzijn van de leerlingen en de bredere samenleving. Zo begeleiden we hen bijvoorbeeld in het besef dat milieuzorg belangrijk is. In het tech-

nisch landbouwonderwijs moedigen we het gebruik van ecologische bemesting aan. We hebben ook aandacht voor genderkwesties en andere belangrijke thema's rond gelijke kansen.

VVOB stimuleert ook het linken van scholen met landbouwondernemingen. Wat is het voordeel van zo'n partnerschap voor kwetsbare studenten?

We benaderen inderdaad ook boerenorganisaties en andere gespecialiseerde landbouwinstellingen. De linken die gelegd worden tussen scholen en andere organisaties zijn voordelig voor alle leerlingen, zonder onderscheid. Vooral kwetsbare studenten halen hier veel voordeel uit. Zij hebben het namelijk moeilijker dan anderen om werk te vinden buiten hun directe omgeving. Dankzij dit soort partnerschappen worden ze blootgesteld aan nieuwe mensen en werkgelegenheid, en kunnen ze hun vaardigheden zo relevant mogelijk ontwikkelen. Landbouworganisaties zetten met plezier hun deuren open voor jonge gemotiveerde werkzoekenden en bieden hen werkplekleren aan. Daarna kunnen ze iets makkelijker aansluiting vinden op de arbeidsmarkt en een waardevolle bijdrage leveren aan de maatschappij. Elk jaar worden kansarme studenten met dit soort werkervaring aangenomen.

Ondernemerschap: het antwoord

VVOB's huidige projecten in Congo lopen nog tot 2021. Hoe zullen kwetsbare studenten hier voordeel uitslaan de komende vier jaar?

Ondernemerschapsvaardigheden: dat is ons hoofddoel binnen onderwijs. Ondernemingszin biedt een antwoord op een van de grootste uitdagingen van ons land momenteel. We willen jeugdwerkloosheid terugdringen via zelfstandig ondernemerschap.

Ik ben ervan overtuigd dat er geen betere oplossing is voor armoede dan zij die nu afzien, mee te begeleiden naar financiële onafhankelijkheid. Ons antwoord vanuit VVOB is om arme leerlingen op te leiden tot ondernemers. Zo zullen ze, wanneer ze afstuderen, in staat zijn voor zichzelf te zorgen.

“Technische studenten van RCC-projecten hebben een streepje voor”

Het aantal studenten dat in Ecuador in het secundair kiest voor technisch en beroepsonderwijs neemt af. Veel studenten denken dat tso te weinig kansen biedt na het afstuderen. Dat staat haaks op het nationaal beleid voor de socio-economische ontwikkeling van het land. Ecuador richt zich daarvoor namelijk op de technische sector, en naar de vlotte aansluiting van haar jonge bevolking op de arbeidsmarkt.

Technische scholen verbinden met het bedrijfsleven is cruciaal om te voldoen aan de verwachtingen van de arbeidsmarkt. Het is daarenboven ook een effectieve manier om het technisch onderwijs te verbeteren. In dat kader verbeteren ‘RCC-projecten’ (‘Relación Colegio-Comunidad’ / School–Gemeenschap Partnerschap) de kwaliteit en waardering van het tso. Studenten bevestigen dat: het verwerven van competenties op de werkplek zorgt voor een vlotte overgang van school naar werk.

Daniel Rojas weet dat. Hij is al enkele jaren de drijvende kracht van VVOB in Santo Domingo in Ecuador, en werkt als onderwijsadviseur voor de RCC-projecten. Voor hij zijn hoger diploma behaalde, studeerde Daniel zelf in het tso. Hij kent deze wereld dan ook erg goed. Hij volgt voormalige studenten op die deelnamen aan RCC-projecten en nu worden geconfronteerd met nieuwe uitdagingen als jonge afgestudeerden.

Geloven in je eigen leerervaring

Hoe versterken RCC-projecten de ontwikkeling van technische competenties bij studenten?

Daniel Rojas: Het belangrijkste doel van RCC-projecten is om leersituaties te creëren die lijken op reële werkomgevingen. Na het leren van de theorie in de klas, kunnen de studenten hun verworven kennis meteen in de praktijk omzetten. Hierdoor leren ze creatief zijn: ze ontdekken nieuwe manieren van leren en hoe ze best theorie in praktijk omzetten.

Waarom is dit proces vooral waardevol voor studenten in kwetsbare situaties?

De studenten die deelnemen kunnen laten zien dat hun vaardigheden beter zijn dan die van anderen bij het betreden van hun lokale arbeidsmarkt. Dit geeft hen een streepje voor als ze solliciteren.

Neem nu Jeison Paladines als voorbeeld. Die studeerde af aan Jaime Roldós College in Santo Domingo, een school in een buitenwijk waar jonge mensen voor diverse uitdagingen staan, waaronder drugsgebruik. Een bedrijf dat elektrische huishoudelijke netwerken ontwerpt en installeert, koos hem uit alle andere kandidaten, omdat hij de enige was met ervaring dankzij het RCC-project voor elektrische apparatuur, waarbij zijn klas betrokken was.

Geloven in de leerervaring van anderen

Hoe beïnvloedt de familie de keuze voor een technische carrière?

In de context waarin VVOB werkt, zijn het normaal gesproken de ouders die hun dochters en zonen naar het tso sturen. Helaas voldoen veel scholen niet aan hun kwaliteitseisen, wat dus weerspiegeld is in het dalende aantal studenten op tso-scholen.

RCC-projecten zijn de sleutel om de verwachtingen en motivatie bij technische studenten te verhogen. Dit resulteert in lagere uitvalpercentages en dus in een toegenomen tevredenheid van gezinnen in het algemeen.

Geloven in de resultaten

Wat zijn de verwachtingen van jongere studenten die nog niet hebben deelgenomen aan een RCC-project?

Studenten die bij een RCC-project betrokken zijn, wekken de belangstelling van anderen. We hebben hun interesse vaak opgemerkt tijdens RCC-workshops: studenten buiten het klaslokaal zijn zichtbaar nieuwsgierig naar wat er in het klaslokaal gebeurt, en stellen daarna veel vragen over wat ze daar hebben gezien. Deze interesse motiveert hen om zich later in te schrijven voor de technische opties die hun school aanbiedt.

Wat is voor jou het meest onverwachte resultaat van RCC-projecten?

Deze projecten ondersteunen scholen om studenten met 'uitdagend gedrag' of leermoeilijkheden beter op te vangen. RCC-projecten verminderen dit type negatief gedrag bij studenten aanzienlijk door hun interesse, motivatie en activiteitsniveau hoog te houden in de ateliers. Leerkrachten hebben me vaak verteld dat het vooral de 'moeilijke' studenten zijn die ervoor kiezen om zich in te schrijven voor naschoolse activiteiten gerelateerd aan RCC-projecten. Dat is voor hen een manier om zich te distantiëren van bendes.

F-EFTP

Versterken van technisch en professioneel onderwijs en training

Locatie: Provincies van Esmeraldas, Manabí, en Santo Domingo de los Tsáchilas (Onderwijszones 1 and 4)

Timing: 2017 - 2021

Budget: € 4.267.000

Donor: België (DGD)

Bereik: 61.000 leerlingen

Sterke schoolleiders stimuleren onderwijs voor meisjes

Lange tijd werd discriminatie ten opzichte van vrouwen en meisjes in het Rwandese onderwijssysteem als normaal beschouwd. Gelukkig is dit de voorbije twintig jaar aan het veranderen. VVOB is een van de actoren die de Rwandese overheid ondersteunt om gelijke toegang tot kwaliteitsvol onderwijs voor zowel meisjes als jongens mogelijk te maken.

Jeanne d'Arc Usanase is de manager voor operations en financiën bij VVOB in Rwanda. Haar verhaal toont aan in hoeverre vrouwen en meisjes benadeeld werden tijdens haar jeugd. Verder belicht het de huidige situatie van meisjes in het onderwijs, en toont het aan hoe VVOB bijdraagt aan inclusief onderwijs in Rwanda.

Jeanne d'Arc Usanase

Meisjes waarderen

Je bent geboren en opgegroeid in Rwanda. Hoe is het onderwijs voor meisjes geëvolueerd?

Jeanne d'Arc Usanase: Er bestonden veel normen en gewoonten die het onderwijs voor vrouwen en meisjes ondermijnden op verscheidene vlakken. Bepaalde activiteiten waren traditioneel oftewel enkel voor mannen, oftewel enkel voor vrouwen weggelegd. Meisjes zouden volgens het verwachtingspatroon moeder worden, jongens kostwinners voor hun ouders en familie. Met andere woorden: meisjes naar school sturen werd als tijdsverspilling beschouwd.

Dit is de afgelopen jaren veranderd. Ouders sturen nu zowel hun zonen als dochters naar school. Dit is mede te danken aan de inspanningen van de overheid om de maatschappelijke status van meisjes en vrouwen op te waarderen. VVOB werkt nauw samen met de overheid, die zich sterk maakt om deze problematiek aan te pakken. We ondersteunen de Rwandese overheid in de uitvoering van hun beleidsplannen. Onze verwevenheid met de lokale context garandeert de duurzaamheid van onze programma's.

Wat voor belemmeringen komen meisjes in het hedendaags onderwijs tegen?

Stereotypes blijven bestaan, en sommige maatschappelijke groepen verzetten zich tegen verandering. Meisjes lopen nog steeds kwaliteitsvol onderwijs mis omwille van uiteenlopende redenen. Sommige meisjes zijn afwezig wanneer ze ongesteld zijn, omdat de school geen apart sanitair voor hen voorziet, anderen omdat ze hun ouders in het huishouden moeten helpen of voor hun broertjes of zusjes moeten zorgen. Er moet nog steeds meer gedaan worden zodat meisjes dergelijke drempels kunnen overwinnen en dezelfde kansen krijgen als hun broers.

Niemand achterlaten

Dus wat kunnen we hieraan veranderen?

VVOB implementeert momenteel een programma in Rwanda dat zich richt op het voorzien van inclusief en gendergelijk onderwijs. Het programma focust zich op capaciteitsopbouw van leerkrachten, schoolleiders, mentoren en onderwijsbestuur op lokaal niveau. Ik heb er vertrouwen in dat deze aanpak de grote uitdagingen zal bestrijden die ikzelf ervaren heb, zoals inferieur behandeld worden ten opzichte van jongens.

Een voorbeeld. Met steun van VVOB traint de *Universiteit van Rwanda - College of Education (URCE)* hoofdlerkrachten wiskunde en leert hen hoe ze om moeten gaan met genderproblematiek inzake hun vak. Scholen verbeteren hun leeromgevingen voor zowel meisjes als jongens, en ze pakken ook effectief gendergerelateerd geweld aan. Meisjes zullen niet langer bang zijn voor wiskunde of lagere slaagkansen hebben. We willen ervoor zorgen dat ze het vak ook graag gaan doen en dat hun leeruitkomsten verbeteren.

Heb je zelf al positieve effecten ondervonden van VVOB's activiteiten in Rwanda?

Een tijdje terug ben ik een schoolleider tegengekomen die een cursus schoolleiderschap gevolgd had van VVOB. Deze werd gegeven door de URCE in 2016. Vóór deze training werd hij geconfronteerd met verschillende problemen, zoals het gebrek aan een duidelijke visie, schoolverlaters, omgaan met leerkrachten... Hij

vertelde me dat de cursus een echte *eye-opener* was. Het leerde hem orde brengen in zijn werkwijze: een duidelijke visie voor de school definiëren, het ontwikkelen van een actieplan en het betrekken van leerkrachten, ouders en lokaal bestuur in alle stappen van het beleidsvoeringproces. Ik was onder de indruk.

De toekomst is vrouwelijk

Als we naar de toekomst kijken, hoe denk je dat VVOB's werk in Rwanda zal bijdragen tot het behalen van de SDGs?

Het is duidelijk dat het onderwijssysteem in Rwanda gekwalificeerde leiders nodig heeft om zich tot een hoger niveau te tillen. Ik geloof dat het onderwijs in Rwanda een impuls zal krijgen door het empoweren van schoolleiders en het coachen en mentoren van leerkrachten en lokale onderwijsbesturen. Dit is hetgeen waar VVOB zich de komende jaren op zal focussen.

Deze empowerment gaat de implementatie van het competentiegebaseerd curriculum bevorderen. Verder zal het de leeruitkomsten verbeteren, zeker bij meisjes!

Ik beeld me in dat meisjes en jongens gelijke toegang hebben tot het onderwijs. Ieder kind zal ingeschreven zijn in het kleuteronderwijs, en een overgrote meerderheid van kinderen op schoolleeftijd zal het regulier onderwijs bijwonen en twaalf jaar basisonderwijs gevolgd hebben. Er zullen voldoende universiteiten zijn met de mogelijkheid om kwaliteitsvol onderwijs te bieden aan iedereen.

Girls on MARS

Leeruitkomsten in wiskunde verbeteren bij lagere schoolleerlingen (vooral bij meisjes)

Locatie: Vier districten in Eastern Province en twee districten in Western Province

Timing: 2017 - 2021

Budget: € 4.159.000

Donor: België (DGD)

Bereik: 565.000 leerlingen lager onderwijs

Mentorschap- en begeleidingssysteem

Nieuwe leerkrachten mentoren en begeleiden

Locatie: Vier districten in Eastern Province en twee districten in Western Province

Timing: 2017 - 2021

Budget: € 2.148.091

Donor: België (DGD), The ELMA Foundation

Bereik: 150.000 (565.000) leerlingen lager onderwijs

“Lokale partners creëren een brug naar kwetsbare jongeren”

Kinderen worden al van kindsbeen af in een keurslijf geperst: “Zo alleen is het goed om je te gedragen”. Alles wat afwijkt van de norm, is niet oké. We accepteren diversiteit niet, maar tolereren het slechts. Dat zie je ook in het onderwijs. VVOB kiest in Suriname voor het versterken van leerkrachten om beter om te gaan met de diversiteit van hun leerlingen.

Maggie Schmeitz werkt als onderwijsadviseur voor VVOB in Suriname. Maggies expertisevelden zijn vrouwenrechten en seksuele en reproductieve rechten. Deze expertisevelden zijn cruciaal voor het terugdringen van schooluitval door tienerzwangerschappen en gendergerelateerd geweld. Maggie is van Surinaamse komaf, maar geboren en getogen in Nederland. Ze woont sinds 1994 in Suriname. Pas toen werd ze echt getroffen door de rigiditeit van het Surinaamse onderwijssysteem.

Feedback van de leerkracht

Welke groepen leerlingen zijn het meest kwetsbaar in Suriname, en waarom?

Maggie Schmeitz: Kinderen in het binnenland zijn een kwetsbare groep. Dat vertaalt zich duidelijk in slechtere leerresultaten. Het gebrek aan kwaliteitsvol onderwijs daar is een eerste uitdaging. Leerkrachten worden vanuit de hoofdstad naar het binnenland gestuurd, zonder goed voorbereid te zijn op het wonen en werken in een culturele gemeenschap die sterk verschilt van wat ze gewend zijn. Dat ondermijnt de kwaliteit van lesgeven. Ook krijgen deze leerlingen dezelfde testen als hun leeftijdsgenoten elders. Ze kunnen de vragen enkel oplossen met kennis uit boeken, niet met ervaringen uit hun leefwereld.

Kun je bij je bezoeken aan scholen meteen zien wie de kwetsbare leerlingen zijn?

Bij het observeren in een klas vallen bepaalde kwetsbare leerlingen vaak wel op. Je ziet dan meteen wie meedoet met de les en wie niet, wie aangesproken wordt door de leerkracht en wie niet. Ook valt de feedback van de leerkracht vaak op. Het verschil tussen: "Kom op, denk nog even na, je kan het!" en: "Laat maar... iemand anders die een kans wil wagen?". Sommige leerkrachten verwachten niet veel van kwetsbare leerlingen en motiveren hen dus niet tot leren.

Je kan in Suriname absoluut niet afgaan op uiterlijkheden bij het identificeren van kwetsbare kinderen. Net diegenen die het financieel of op ander gebied moeilijk hebben, investeren in de duurste schoenen. Ze willen zich bewijzen.

Revolutionair & noodzakelijk

Welk antwoord heeft VVOB in Suriname voor het bieden van goede perspectieven aan kwetsbare leerlingen?

In Suriname werkt VVOB op het lager beroepsonderwijs (LBO). Daarmee is een duidelijke keuze gemaakt voor een groep leerlingen die meer dan anderen te kampen heeft met kansarmoede. Deze leerlingen hebben het moeilijker dan hun leeftijdsgenoten uit het algemeen onderwijs om aansluiting te vinden op de sa-

menleving als ze afstuderen. Op LBO-scholen zitten veel leerlingen die hun thuis in het binnenland hebben verlaten om zich in de hoofdstad te vestigen met het oog op betere onderwijskansen. Daarnaast is er een groep leerlingen die de beperkte LBO-scholen in het binnenland bezoekt.

VVOB zet met haar projecten in op de competenties van LBO-schoolteams en andere LBO-actoren. Ook werken we rechtstreeks aan de empowerment van leerlingen. Het iGROW-project, bijvoorbeeld, legt de focus op seksuele en reproductieve gezondheid en de rechten van adolescenten. Samen met het ministerie brengen we de belangrijke boodschap dat we een veilige leeromgeving voor alle leerlingen moeten creëren, ongeacht hun geslacht, seksuele voorkeur, enzovoort. Dit is echt nodig, vooral omdat we een terugslag zien naar conservatieve normen en waarden. Net daarom is het belangrijk om een statement te maken. Ons werk is best revolutionair, en heel noodzakelijk.

Ondanks alle druk

Wat zijn de voordelen van het werken met lokale partners, zoals VVOB ook in Suriname doet?

Door lokale expertise aan te wenden, zorgt VVOB ervoor dat de acties ingebed zijn in de samenleving. Partnerschappen creëren een breder draagvlak voor de vaak nieuwe inzichten geopperd door VVOB. VVOB verwerft zo ook kennis van culturele eigenaardigheden en gevoeligheden. Lokale partners maken een brug naar kwetsbare jongeren voor ons, omdat zij hen formeel of informeel veel beter kennen. VVOB wordt in Suriname enorm gewaardeerd voor deze werkwijze.

Kun je ons wat vertellen over een inspirerende persoon die je hebt ontmoet tijdens je werk?

Er is een schoolleider op een van de iGROW-scholen die ik écht indrukwekkend vind. Ze blijft, ondanks alle druk, vasthouden aan haar principes van het recht op onderwijs voor elk kind. Zij stuurt geen tienermoeders van school en biedt ook leerlingen die lastig gedrag vertonen een oprechte tweede kans. Ik wil zulke schoolleiders blijven helpen. Dat geeft je echt weer drive.

PROGRESS LBO

Programma Effectievere LBO-Scholen Suriname

Locatie: Nationaal

Timing: 2017 - 2019

Budget: € 2.251.150

Donor: België (DGD)

Bereik: alle 11.200 LBO-leerlingen

iGROW

Initiatief voor Gender-Responsief Onderwijs

Locatie: districten Marowijne en Paramaribo

Timing: 2017 - 2019

Budget: € 567.969

Donor: België (DGD), Europese Unie

Bereik: 3.700 LBO-leerlingen (direct), alle 11.200 leerlingen (potentieel)

Diversiteit in de kleuterklas: een troef

In het bergachtige Centraal-Vietnam leven verschillende etnische minderheden samen. Een kleuterklas bestaat ook vaak uit meerdere etnische groepen. VVOB werkt in haar huidige programma samen met de provinciale onderwijsautoriteiten in drie provincies van Centraal-Vietnam om leerkrachten te ondersteunen bij het lesgeven aan een dergelijke diversiteit aan kleuters. Met behulp van een 'procesgericht kindvolgsysteem' reflecteren ze op hun onderwijspraktijk. Ze zoeken uit welke kinderen onvoldoende betrokken worden, en hoe ze hun aanpak in de klas kunnen veranderen om alle kinderen te bereiken.

Trần Thị Kim Lý, onderwijsadviseur voor VVOB in Vietnam, legt uit hoe het programma zich richt op het verbeteren van kwaliteitsvol kleuteronderwijs voor iedereen, en vooral voor de meest kwetsbare kinderen.

BaMi

Leerbarrières van kleuters in kansarme en etnisch diverse districten verhelpen

Locatie: Provincies van Kon Tum, Quang Nam en Quang Ngai

Timing: 2017 - 2021

Budget: € 4.142.000

Donor: België (DGD)

Bereik: 62.000 kinderen in het kleuteronderwijs

Lopend project

Satellietklassen

Het huidige programma richt zich op het wegnemen van leerbarrières die ervaren worden door kleuters in achtergestelde en etnisch diverse districten. Wie zijn deze kinderen en waarom zijn ze kwetsbaar?

Trần Thị Kim Lý: : 65 procent van de kinderen die door ons programma worden bereikt, behoort tot een etnische minderheidsgroep. We werken dan ook in afgelegen bergachtige gebieden, waar de meeste mensen in moeilijke omstandigheden leven. In deze afgelegen regio's zijn er regelmatig natuurrampen. Mensen wonen ver weg van openbare nutsvoorzieningen en leven in moeilijke economische omstandigheden. Kinderen hebben in sommige van de meest afgelegen gebieden soms helemaal geen toegang tot de kleuterschool. Ze gaan overdag naar een 'satellietklas' dicht bij huis die zich specifiek richt op de kinderen in het dorp. Vaak zitten kleuters van verschillende leeftijden - tussen 3 en 5 - en etnische afkomst samen.

In die zin zijn kinderen van die regio's op veel manieren kwetsbaar, en vooral die van etnische minderheden. Ze groeien op met een andere cultuur en spreken thuis een andere taal, wat voor de leerkrachten vaak extra uitdagingen met zich meebrengt. Onze interventie is erop gericht om de leerkrachten te ondersteunen bij het constructief omgaan met die diversiteit.

Gemeenschappelijke taal

Wat zijn mogelijke barrières die kinderen ervan weerhouden om zich volop te ontplooiën? Hoe vermindert het programma die barrières?

Kinderen ervaren heel wat obstakels om te leren. Op basis van onze situatieanalyse in de provincies Quang Nam, Quang Ngai en Kon Tum identificeerden we barrières in drie dimensies: gender, milieu en etnische diversiteit.

Trần Thị Kim Lý (midden)

Wat die laatste dimensie betreft: de meeste kleuterleerkrachten behoren tot de Kinh-Vietnamese groep. Zij spreken de Vietnamese taal. Hun communicatie met kinderen van andere etnische groepen kan een uitdaging zijn omdat ze van bij de start geen gemeenschappelijke taal hebben. Om aan deze uitdaging te werken, richt het programma zich op de professionele ontwikkeling van leerkrachten binnen de eigen school. De benadering die hierbij wordt geïntroduceerd, het 'procesgericht kindvolgsysteem', helpt docenten om nieuwe manieren uit te proberen om deze communicatie-uitdagingen samen met de kinderen aan te gaan, en van de meertalige context gebruik te maken.

In plaats van de verschillen in taal en etniciteit te zien als een barrière, leren de kleuterleerkrachten om dit als een meerwaarde te benaderen en hun onderwijs aan te passen aan deze diversiteit. Ze gebruiken deze procesgerichte benadering om na te denken over hun praktijk en hen te begeleiden bij het vinden van passende antwoorden binnen hun specifieke context.

Miscommunicatie

Wanneer je terugdenkt aan al je bezoeken aan kleuterscholen, welke ervaring heeft je het meest getroffen?

Tijdens een bezoek aan een kleuterschool speelden kinderen een rollenspel. Twee kinderen deden zich voor als verkopers: een Kinh-Vietnamees meisje verkocht groenten, het andere kind - een meisje van een etnische minderheidsgroep - had een garage. Het laatste kind leek verveeld. Niemand kwam naar haar garage, terwijl veel kinderen groenten kochten.

Ze probeerde met de juf te praten, die niet oplette. Was het omdat de juf met de groenteverkoper sprak, omdat het meisje haar eigen taal sprak of misschien te zachtjes, of was er een andere reden... Het kind zag er bedroefd uit, ze kon tijdens die activiteit niet met haar juf of met de andere kinderen communiceren.

Ontwikkelingsbehoeften begrijpen

Stel je voor dat het 2030 is en Vietnam heeft de doelstellingen van SDG 4 bereikt. Welke veranderingen zou je in kleuterscholen zien?

Alle Vietnamese kinderen zouden toegang hebben tot hoogwaardig kleuteronderwijs, gegeven door competente leerkrachten die de ontwikkelingsbehoeften van de kinderen begrijpen. Ze zouden weten hoe ze de barrières voor de ontwikkeling van kinderen moeten aanpakken, zodat alle kinderen zich holistisch kunnen ontplooiën, vooral de meest kwetsbare. Het zou het resultaat zijn van een nationale toepassing van het procesgericht kindvolgsysteem door het Ministerie van Onderwijs in alle kleuterscholen in Vietnam.

Leren lezen: omdat achterblijven geen optie is

Adonai Ngosa

De meeste Zambiaanse kinderen gaan naar het lager onderwijs. Dat is goed nieuws, maar jammer genoeg wijst onderzoek uit dat velen van hen weinig leren op school. Dat kunnen we niet aanvaarden, want eens een kind achteropgeraakt, kan het moeilijk terug bijbenen.

Teaching at the Right Level (TaRL) – vertaald ‘Lesgeven op het Juiste Niveau’ – is een remediërende zorgmethode die deze leerlingen ondersteunt. J-PAL, Pratham en UNICEF introduceerden de methode in tachtig scholen in Eastern Province en Southern Province, en gaven aan VVOB de opdracht om het project uit te voeren. In December 2017 werd het project opgeschaald naar 1750 scholen.

Adonai Ngosa, coördinator bij VVOB in Zambia, was al bij het begin van het project betrokken. Ze werd een voortrekker van ‘Lesgeven op het Juiste Niveau’.

STEEL

Lerarenopleidingen voor kleuteronderwijs versterken

Locatie: Central Province

Timing: 2017 - 2021

Budget: € 4.562.000

Donor: België (DGD)

Bereik: 148.000 kinderen

Catch-Up

Remediërend lesgeven: Pilootproject en opschaling

Timing: 2016-2017 (piloot) / 2017-2019 (opschaling)

Budget: ZMW 2.860.706 (piloot) / USD 820.123 (opschaling)

Donor: UNICEF, J-PAL (piloot) / USAID via J-PAL en Universiteit van Kaapstad (opschaling)

Bereik: 80 lagere scholen / 1.750 lagere scholen

Op de rails

Wat motiveert je om in het onderwijs te werken, en in het 'Lesgeven op het Juiste Niveau'-project?

Adonai Ngosa: Onderwijs is een recht voor elk kind. Het is een middel om het welbevinden en de levenskwaliteit van een ganse gemeenschap te verbeteren.

Dankzij mijn verleden als leerkracht en mijn passie en ervaring in de klas merk ik op wanneer kinderen niet leren in de klas. Ze geraken achterop, en eens dat gebeurt, worden ze aan hun lot overgelaten. Ieder jaar gaan ze wel een leerjaar vooruit, maar dat is op automatische piloot. Ze hebben de beginselen van het lezen nooit onder de knie gekregen, dus zitten ze in die hogere klassen hun tijd te verdoen. Ze leren niet.

Deze morgen nog was ik aan het praten met een leerkracht. Zij had 53 kinderen in het zesde leerjaar. Slechts vier van hen konden lezen. Vier van de 53, kan je je dat inbeelden?! Mijn hart bloedt als ik dergelijke verhalen hoor. Jammer genoeg zijn er veel te veel gelijkaardige verhalen. Waarom, hoor ik je vragen? Spijbelgedrag gelinkt aan armoede, de foute pedagogie die gebruikt wordt in de klas...

Deze leerlingen werden niet geholpen. Het 'Lesgeven op het Juiste Niveau'-project beloofde echter dat het hen weer op de rails kon krijgen... en kwam die belofte ook na. Het verbeterde daadwerkelijk de leerresultaten op de scholen. Kinderen in de tachtig project-scholen presteerden veel beter dan kinderen op andere scholen.

Snelle vooruitgang

Wat is dat dan precies, 'Lesgeven op het Juiste Niveau'?

Het is een remediërende zorgmethode die in de Zambiaanse context focust op lees- en rekenvaardigheden. De methode helpt leerkrachten om betere resultaten te behalen met hun klassen. Dit doen ze door op een correcte manier aandacht te besteden aan de achterblijvers. Het project focust op kinderen in het derde, vierde en vijfde leerjaar. Bij het begin van het project werden alle kinderen individueel getest door hun leerkrachten. Daarna werden ze verdeeld in vijf groepen: beginnersniveau (kinderen die niet kunnen lezen), letterniveau (ze kunnen enkele letters lezen), woordniveau (ze kunnen letters combineren in een lettergreep), paragraafniveau (ze kunnen een simpele paragraaf of zin lezen)

en verhaalniveau (ze kunnen een simpel verhaal lezen). Een gelijkaardige groepering vond ook plaats voor rekenen.

Alle kinderen van het derde, vierde en vijfde leerjaar die niet konden lezen, werden samen in een groep geplaatst en kregen bijles op hun niveau van een leerkracht. Hetzelfde gebeurde voor de andere groepen. Een kind kon goed zijn in rekenen maar slecht in lezen, en omgekeerd. Voor elk vak werd de leerling in de juiste niveaugroep geplaatst.

De leerkrachten volgden de vooruitgang van de leerlingen op. Zodra een kind er klaar voor was, kon het doorschuiven naar een andere groep. Kinderen gingen snel vooruit... soms konden ze in een week naar een hoger niveau.

Van 80 naar 1750

Is dit een duurzaam project?

Ja. Het project kreeg veel steun van leerkrachten en ouders. Het project werd ook omarmd door het Ministerie van Onderwijs. Het wil de methodologie verderzetten in het Zambiaans onderwijs.

En heeft het dat gedaan?

Ja, een nieuw project met het ministerie, J-Pal, Pratham, USAID en UNICEF startte eind vorig jaar. Het nieuwe project richt zich op 1750 scholen in Southern Province en Eastern Province. Het ministerie voert het project uit en monitort het. VVOB voorziet pedagogische begeleiding en coaching rond de 'Lesgeven op het Juiste Niveau'-methodologie.

Onderzoek

Haalbaarheid testen van de 'Breadth of Learning Opportunities'-instrumenten

Locatie: Nationaal

Timing: 1 februari – 30 april 2017

Budget: USD 5.000

Donor: The Brookings Institution

QEECS

Kwaliteitsvol kleuteronderwijs in gemeenschapsscholen

Locatie: Copperbelt Province (Kitwe en Ndola distr.)

Timing: 2014 - 2017

Budget: € 842.910

Donor: België (DGD), Europese Unie

Bereik: 4.800 kinderen tussen 3 en 8 jaar

Mentoring

Verbetering van de begeleiding van student-leerkrachten tijdens hun praktijkstage

Locatie: Central Province

Timing: 2017-2019

Budget: € 942.341

Donor: België (DGD), The ELMA Foundation

Bereik: 54.800 (147.966) kinderen kleuteronderwijs

Professionele leergemeenschappen: waar leerkrachten elkaar ondersteunen

Veel kinderen krijgen geen echte leer- kansen in Zuid-Afrika. Als gevolg van het Apartheidsregime hebben nog steeds een aanzienlijk aantal kinderen in arme stedelijke en landelijke gebieden geen toegang tot kwaliteitsvol onderwijs. Vooral zwarte meisjes hebben het moeilijk. Ondanks een verbeterde toegang tot onderwijs na het Apartheidsregime, blijft de kwaliteit van het onderwijs zwak, met een groot aantal schoolverlaters tot gevolg. Zuid-Afrikaanse scholen hebben het moeilijk om hun diverse leerlingengroep op school te houden, en om ervoor te zorgen dat ze effectief leren. Daarvoor is een inclusieve pedagogie nodig: sommige rapporten tonen aan dat vijftig procent van de leerlingen het schoolsysteem verlaat vóór het zesde middelbaar.

Paul Mphisa is medewerker bij VVOB in Zuid-Afrika. Daar begeleidt hij professionele leergemeenschappen van leerkrachten. Hij vertelt hoe VVOB in zijn land leerkrachten ondersteunt om inclusiever les te geven.

LT4Diversity

Leiderschap en lesgeven voor diversiteit

Timing: 2017 - 2021

Locatie: Pretoria, en provincies Vrijstaat en KwaZulu-Natal

Budget: € 4.560.000

Donor: België (DGD)

Bereik: 1.970.000 lagere schoolkinderen

Kwetsbare Zuid-Afrikaanse leerlingen

Als VVOB-medewerker praat je regelmatig met leerkrachten. Met welke uitdagingen worden zij geconfronteerd?

Paul Mphisa: In een van de professionele leergemeenschappen die we ondersteunen, vertelden leerkrachten over de moeilijkheden van hun leerlingen in de eerste jaren van de lagere school. Het gros van deze leerlingen ging niet naar de kleuterschool en startte pas in het eerste leerjaar. Sommigen gingen naar een voorbereidingsjaar, maar de kwaliteit was er vaak erg laag. Sommige leerlingen krijgen thuis onvoldoende eten om actief aan het leerproces te kunnen deelnemen.

De provincie waarin deze professionele leergemeenschap actief is, heeft ook veel problemen met het foetaal alcoholsyndroom, wat erge gevolgen heeft voor de cognitieve ontwikkeling van een kind. Veel leerkrachten weten ook niet hoe ze motorische problemen kunnen opsporen bij kinderen.

Daarbij komt dat leerkrachten onder druk staan om een erg rigide leerplan te volgen dat weinig flexibiliteit toelaat. Hierdoor vallen leerlingen tussen de mazen van het net. Leerkrachten moeten sterk opgeleid zijn om met deze diverse uitdagingen om te gaan. Ze moeten inclusief te werk gaan zodat elke leerling vooruitgang boekt in de lagere school. Al deze thema's komen aan bod in de professionele leergemeenschap, een plek waar leerkrachten elkaar ondersteunen.

Ervaringen delen

Welke belemmeringen ervaren de meest kwetsbare leerlingen in Zuid-Afrika? Welke rol spelen leergemeenschappen precies om die te overwinnen?

Algemeen gesproken is het niet altijd eenvoudig om kwetsbare leerlingen op basis van hun uiterlijk te identificeren, maar velen zien er wel ongezond, ondervoed of onverzorgd uit. Zwarte meisjes in arme stedelijke en landelijke gebieden ervaren de meeste obstakels. Volgens de lokale traditie worden zij niet als een meerwaarde aanzien voor de familie. Als ze trouwen verlaten ze toch hun familie. Wanneer er dan onvoldoende middelen zijn, krijgen jongens de voorkeur. Sommige meisjes missen verschillende schooldagen per maand omdat ze geen toegang hebben tot basisspullen zoals maandverbanden.

Paul Mphisa

Een grotere uitdaging zijn de systemische en pedagogische obstakels. Die vereisen hoogopgeleide leerkrachten en flexibele onderwijsadviseurs in de districten. Leerkrachten zoeken oplossingen voor deze uitdagingen door hun ervaringen te delen. Dat is precies wat in een professionele leergemeenschap gebeurt.

In een professionele leergemeenschap in Vrijstaat bijvoorbeeld, vertelde een leerkracht – ondertussen schoolleider – van een school hoe hard ze zich de leermoeilijkheden van haar leerlingen aantrok. Daarom ontwikkelde ze zelf een leesprogramma. Ze testte dat leesprogramma in verschillende contexten en het blijkt goed te werken. In de professionele leergemeenschap deelde ze haar leesprogramma met de andere leerkrachten en gaf ze demonstraties met leerlingen.

Toegewijd

Vanuit je eigen ervaring, hoe zal VVOB het onderwijssysteem in jouw land versterken, denk je?

VVOB focust op de meest kwetsbare leerlingen in Zuid-Afrika door scholen aan te moedigen en te versterken in inclusief lesgeven. Als het onderwijs inclusiever is, zal het aantal schoolverlaters dalen en zullen meer leerlingen leervooruitgang boeken. Hierdoor zullen leerlingen ook betere vooruitzichten krijgen in hun verdere leven.

Zuid-Afrika zet zich in voor de Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen. Eens we SDG 4 over kwaliteitsvol onderwijs behaald hebben, zal ons land een welvarende toekomst tegemoet gaan, want de bevolking zal goed opgeleid zijn. Dat zal de economie ten goede komen en meer kansen bieden aan de bevolking. De samenleving zal positiever en progressiever zijn, met minder sociale druk, criminaliteit en geweld.

Inclusie

Lesgeven en leren voor inclusief onderwijs

Locatie: Provincies Vrijstaat, Noord-Kaap en Noordwest

Timing: 2016 - 2019

Budget: € 1.107.155

Donor: België (DGD), Europese Unie

Bereik: 7.300 (7.132.000) leerlingen

Literacy Boost

Verbeteren van geletterdheid in de lagere school (leerjaar 1 - 3)

Locatie: Provincie Vrijstaat

Timing: 2017 - 2019

Budget: ZAR 1.839.714

Donor: Save the Children South Africa, USAID

Bereik: 55.000 leerlingen

Leerkansen voor kwetsbare kinderen en jongeren via een internationale dialoog

Els Callens

In 2017 ging eNSPIRED van start, het VVOB-programma over gelijke onderwijskansen in Vlaanderen. Via onderwijspraktijken uit het Zuiden inspireren we over hoe werken aan gelijke onderwijskansen en omgaan met diversiteit in Vlaanderen anders kan.

De eNSPIRED-adviesgroep, samengesteld uit vertegenwoordigers van de Vlaamse partnerorganisaties, koos 'kwetsbare leerlingen' als thema voor het academiejaar 2017-2018. Tijdens het eerste eNSPIRED-gastcollege in november, gaf professor Kwame Akyeampong de gedreven uiteenzetting: 'Leerkansen voor kwetsbare kinderen en jongeren: de leerkracht doet ertoe!'.

Ook [Els Callens](#), lerarenopleider aan de VIVES hogeschool en lid van de eNSPIRED adviesgroep, was hier van de partij. We vroegen haar hoe het eNSPIRED-programma de Vlaamse onderwijspraktijk inspireert.

eNSPIRED

Internationale dialoog over gelijke onderwijskansen

Locatie: Vlaamse Gemeenschap

Timing: 2017 - 2021

Budget: € 1.175.000

Donor: België (DGD)

Bereik: 19.500 studentleerkrachten, 3.600 scholen

Sociale uitsluiting

Hoe ervoer jij het onderwijs in Vlaanderen als kind? Was er sprake van gelijke onderwijskansen?

Els Callens: Ik ging als kind naar een kleine plattelandsschool en herinner me nog heel goed Lydie, een goede vriendin van me die plots naar het buitengewoon onderwijs moest. Als klasgenoten protesteerden we en boden we hulp aan bij haar schoolwerk, maar toch verliet ze onze school.

Hierdoor dacht ik later na over sociale inclusie in de *mindset* van leerkrachten. We dienen kinderen te respecteren omwille van hun talenten, en we moeten hen de kans geven om te participeren. Privé bleef Lydie welkom als vriendin, maar ze werd door het onderwijssysteem uitgesloten doordat ze niet meer bij ons op school zat.

De leerkracht doet ertoe

Welke zijn de meest kwetsbare groepen in Vlaanderen en welke barrières ondervinden ze?

In Vlaanderen kennen we meerdere kwetsbare groepen. Een-oudergezinnen zijn erg kwetsbaar, vooral als de ouder een lage scholingsgraad en inkomen heeft; migranten ondervinden moeilijkheden bij de zoektocht naar werk door een taalbarrière; en ook werkloosheid heeft grote gevolgen voor de schoolloopbaan van kinderen. Ouders die plots zonder werk vallen, raken geïsoleerd en worden geconfronteerd met onvoorziene problemen.

Voor deze kwetsbare groepen is de school een tweede milieu of opvangnet, dat dient te voorzien in hun basisnoden. Dat gaat alleen als leerkrachten leren observeren en signalen herkennen. Armoede is niet alleen een uitdaging voor grote steden, maar ook voor kleinere steden en gemeenten. Op het platteland is armoede veeleer verborgen, waardoor leerkrachten de armoede en de problemen die ermee gepaard gaan niet zien.

Hoe bereid je student-leerkrachten voor om les te geven aan kwetsbare leerlingen?

In het eerste jaar leren de studentleerkrachten de kinderen hun talenten en krachten ontdekken, in plaats van te focussen op wat ze niet kunnen.

Het tweede jaar draait rond omgaan met diversiteit in de klas. Ze leren dat kinderen uit kansarmoede wel andere noden hebben, maar niet altijd anders behandeld dienen te worden.

In het derde jaar maken de studenten kennis met de uitbreiding van de zorg, ouderbetrokkenheid en de brede school. Omgaan met kansarmoede en diversiteit wordt dan in de praktijk gebracht.

Herbekijk het gastcollege op www.enspired.net

Een verbindende internationale dialoog

Het eNSPIRED-programma wil een bijdrage leveren aan de gelijke onderwijskansen in Vlaanderen. Hoe zal dit een invloed hebben op de lerarenopleidingen in 2021?

Het gastcollege van professor Kwame Akyeampong bevestigde dat onderwijsuitdagingen ons wereldwijd verbinden. Lerarenopleiders, begeleiders, leerkrachten en scholen zoeken mondiaal creatief naar oplossingen. Vanuit inspirerende praktijkvoorbeelden kunnen we van elkaar leren en elkaar versterken.

In zijn gastcollege benadrukte Akyeampong het belang om als leerkracht te kijken naar het rugzakje dat elk kind met zich meedraagt, naar de context van het kind. Dit wordt nog te weinig in de praktijk gebracht.

eNSPIRED deelt verhalen en getuigenissen uit het Zuiden, die op lange termijn aanzetten tot nieuwe inzichten die het onderwijs in Vlaanderen voor de meest kwetsbaren verbeteren. Het programma kan probleemloos geïntegreerd worden in cursussen. Zo gebruik ik het materiaal op www.enspired.net in de bachelor-na-bachelor opleiding Buitengewoon Onderwijs en wordt het binnenkort ook in de basisopleidingen geïntegreerd.

De eNSPIRED gastcolleges, inspiratiebank en leerweken bieden een duidelijk aanbod. Welke stappen kan VVOB nog zetten?

Het kernteam van eNSPIRED, bestaande uit lerarenopleiders en pedagogische begeleiders, begint uit te breiden. Nu is het alleen nog een kwestie van collega's mee te nemen in het verhaal en een sneeuwbal effect op gang te brengen.

Verbinding is erg belangrijk. Informele, persoonlijke contacten maken de internationale dialoog duurzaam. Door collectief te zoeken naar oplossingen voor uitdagingen in de wereld, bouwen we samen aan inclusief, kwaliteitsvol en duurzaam onderwijs voor iedereen.

“Onze leerlingen leren respect opbrengen voor wie ‘anders’ is”

Vlaanderen wordt steeds diverser. Ook de Vlaamse scholen krijgen te maken met hoe langer hoe meer culturen, religies, talen... die via de leerlingen de klas binnenkomen. Om hierop in te spelen ontwikkelden we met het Scholenbandenprogramma een bundel met activiteiten waarin deze diversiteit wordt ingezet als onderwerp van uitwisseling tussen twee scholen met een scholenband.

Basisschool Scharrel uit Minderhout is een van de scholen die deze activiteiten heeft uitgetest met haar partnerschool in Ecuador. Het feit dat dit een school is voor zowel kinderen en jongeren met als zonder een verstandelijke beperking, maakte het voor hen extra interessant om met de leerlingen en leerkrachten stil te staan bij onderwerpen als vooroordelen, privileges en diversiteit in het algemeen.

Leerkrachten Noor en Lut reisden naar Otavalo en ontmoetten er hun Ecuadoraanse collega's-vriendinnen Patty en Mónica.

Privileges en vooroordelen

Welke activiteiten rond diversiteit hebben jullie gedaan in jullie eigen klas of school, in samenwerking met jullie partnerschool?

Lut: Met onze eigen leerlingen in het vierde en vijfde leerjaar deden we verschillende activiteiten rond diversiteit in het algemeen. Spelenderwijs gingen we in op eigenschappen van de leerlingen in deze klassen, en op de gelijkenissen en verschillen die er zijn tussen hen. Ook met de partnerschool deden we deze activiteit. Terug in België konden we samen met onze leerlingen hun eigenschappen vergelijken met die van de leerlingen in Ecuador. Zo ontdekten we dat er wel wat gelijkenissen zijn, ondanks het verschil in cultuur en leefwereld.

Noor: Ik besprak 'een typische dag uit je leven' met onze leerlingen van het zesde leerjaar, en samen met onze Ecuadoraanse collega's deden we hetzelfde met de leerlingen in Otavalo. Vooraf had ik hier mijn bedenkingen bij aangezien sommige leerlingen in Ecuador mentaal echt vrij jong zijn, maar Patty toonde ons hoe we elk kind hier individueel in konden begeleiden. Zo is de activiteit toch goed gelukt. Dat was een mooi leermoment voor ons. Ook met de collega's van onze partnerschool hebben we verschillende gesprekken gehad, bijvoorbeeld over privileges die we wel of niet hebben en de impact hiervan op ons eigen leven en op de samenleving. Hierbij kwamen boeiende topics aan bod, onder andere privileges van en vooroordelen over bepaalde bevolkingsgroepen in Ecuador zoals mestiezen en indigena's, en hoe we dit kunnen vergelijken met de Belgische context. Ook de situatie van mannen en vrouwen en hun plaats in het gezin en de maatschappij werd uitvoerig besproken.

Mónica: In Ecuador heerst er veel *machismo* of machogedrag, en (verbaal) geweld tegenover vrouwen. De gesprekken met onze Belgische collega's hebben ons doen reflecteren en ons laten inzien dat meer respect en vrijheid voor vrouwen op andere plaatsen in de wereld wél een realiteit is, en ook hier mogelijk kan zijn.

Welbevinden primeert

Hoe hebben deze ervaringen jullie eigen lespraktijken beïnvloed?

Mónica: Om onze leerlingen goed te kunnen begeleiden, is het belangrijk dat we een goede band hebben met hun ouders. De gesprekken over *machismo* en andere thema's hebben ons geholpen om onze nieuwe inzichten te delen met de ouders van onze leerlingen en met de bredere schoolgemeenschap.

Lut: Door als leerkracht andere visies, manieren van werken en gewoontes te leren kennen en een cultuur van binnenuit te ontdekken, werd ook onze kijk op de wereld verbreed. Dit proberen we op onze eigen leerlingen over te brengen. Aan de hand van

beeldmateriaal en onze verhalen brengen we de twee werelden een beetje dichtbij elkaar. Onze leerlingen voelen zich echt verbonden met de leerlingen van de partnerschool.

Noor: Dat gevoel van verbondenheid en solidariteit leeft inderdaad bij onze leerlingen. Dit leert hen ook op een positieve manier omgaan met cultuurverschillen, en leert hen respect opbrengen voor wie 'anders' is.

Dat is een belangrijke attitude! Wat hebben jullie van jullie partnerschool geleerd wat betreft dat 'omgaan met diversiteit' op school?

Mónica: In onze school hebben we altijd al gewerkt vanuit de visie dat we als mensen allemaal gelijken zijn, ongeacht eventuele handicaps, en we leren ook aan onze leerlingen dat ze elkaar moeten respecteren. De samenwerking met onze partnerschool was heel verrijkend omdat we met hen niet enkel werkten rond diversiteit of gelijkheid als visie, maar met specifieke doelstellingen en activiteiten in de klas. Het werd duidelijk hoe belangrijk dit thema is, en dat het noodzakelijk is dat dit als onderwerp aan bod komt tijdens de les.

Noor: Ook wij hebben op school een uitgebreid zorgbeleid en investeren in het welbevinden van onze leerlingen. In Ecuador gaan ze hier nog een stapje verder in: onze collega's daar laten zich niet opjagen door leerplannen en eindtermen. Ze nemen rustig de tijd voor elk kind en geven veel liefde en genegenheid. Het welbevinden van de leerlingen primeert daar echt.

Lut: Ook de manier waarop inclusief onderwijs er wordt vormgegeven was heel leerrijk om te zien. We werkten met een gemengde leeftijdsgroep met zowel valide als andersvalide leerlingen en die namen het op voor elkaar en hielpen elkaar, elk vanuit de eigen sterktes. De kinderen in onze partnerschool hielden helemaal uit zichzelf rekening met de noden van hun klasgenootjes en offerden bij de spelletjes vaak hun eigen 'winstkansen' op voor elkaar. Wij als Westerse leerkrachten zijn maar al te vaak gericht op het resultaat, het product. Maar door het inclusief onderwijs in Otavalo van dichtbij te mogen beleven, beseffen we dat het proces minstens even belangrijk is.

Scholenbanden

Locatie: Vlaamse Gemeenschap

Timing: Doorlopend

Budget: € 137.000 voor 2017

Donor: Vlaanderen

Bereik: 5.000 leerlingen in Vlaanderen en Brussel, 5.000 leerlingen in het Globale Zuiden

Over de jaren heen heeft VVOB zich verdiept in een aantal sectoren en thema's, gestuurd door internationaal onderzoek. Basisonderwijs, tso, bso en sinds kort ook aso behoren tot onze expertiseportefeuille. Thematisch zijn we een vooruitstrevende organisatie geworden op het vlak van gender. Diversiteit en kwetsbaarheid in de brede zin bepalen onze activiteiten, net als onze blijvende inzet voor leerkrachten en schoolleiders. Die jarenlange ervaring en getrokken lessen delen we graag. Enkele hoogtepunten van het afgelopen jaar:

Technical briefs: #1 en #2 gepubliceerd

De serie *Putting SDG 4 into Practice* bundelt onze onderwijsexpertise samen. Elke publicatie zoomt in op een specifieke bouwsteen voor kwaliteitsvol onderwijs, en hoe VVOB die versterkt met praktijkvoorbeelden uit onze partnerlanden. De

eerste editie behandelt schoolleiderschap en beschrijft onze ervaring met het introduceren van het concept in Rwanda. De tweede publicatie gaat dieper in op het belang van leergemeenschappen en hoe VVOB die opzet en begeleidt.

Afrikaanse presidentsvrouwen toespreken

In augustus was VVOB aanwezig op de conferentie *Girls' Education in Africa* van onze partner *Forum for African Women Educationalists*, kortweg FAWE. We kregen een podium om onder meer de presidentsvrouwen van Mali, Oeganda en

Zambia toe te spreken over onze bezorgdheden over niet-schoolgaande kinderen in Afrika, buitenproportioneel vrouwelijk. Collega's uit DR Congo en Zambia presenteerden er ook papers over genderresponsieve pedagogie.

Expertise delen op conferenties

VVOB maakt er niet enkel een punt van om aanwezig te zijn op internationale conferenties die ons aanbelangen. We krijgen ook regelmatig de kans om zelf onze expertise voor te stellen aan deelnemers. Op de conferentie *Distance*

Education and Teacher Education in Africa gehost door onze partners van *University of Rwanda – College of Education* bijvoorbeeld, organiseerde VVOB een minisymposium over professionele leergemeenschappen. Op UKFIET – *the education and development forum* luisterden aanwezigen naar onze getrokken lessen uit Rwanda rond leerkrachtmotivatie en uit Vietnam rond het procesgericht kindvolgsysteem.

Aan tafel bij Aziatisch onderwijsnetwerk

VVOB kreeg een zetel in het bestuurscomité van het *Asia-Pacific Regional Network for Early Childhood* (ARNEC). Het netwerk vat haar visie voor 2020 samen als volgt: alle jonge kinderen in de Aziatisch-Pacifische regio ervaren een optimaal welbe-

vinden en ontwikkeling. ARNEC-directrice Chen: "In onze regio ligt de nadruk op cognitieve ontwikkeling. Maar leerlingen moeten zich ook goed voelen. VVOB heeft de pedagogische expertise om dit onevenwicht mee recht te trekken."

Publicatie in internationaal tijdschrift

De VVOB-paper 'Leerkrachten in Vietnam ondersteunen om het welbevinden en de betrokkenheid van kinderen te monitoren in de kleuterklas' werd gepubliceerd in *International Journal of Early Childhood*, een internationaal peerreview tijdschrift.

Wereldwijd webinar: motivatie bij leerkrachten

De internationale *Teacher Motivation Working Group* brengt betrokkenen samen, VVOB inclusief, die zich bezighouden met de motivatie en het welbevinden van leerkrachten. Het delen van onder-

zoek is daarbij een cruciaal bindmiddel. VVOB stelde in een webinar de resultaten van haar onderzoek voor aan kijkers online rond het belang van professionele leergemeenschappen voor schoolleiders voor de motivatie bij leerkrachten.

VVOB-ambassadeur Van Rompuy: “Onderwijs speelt een belangrijke rol in ontwikkeling”

27

VVOB streeft naar een duurzame wereld die gebaseerd is op gelijke kansen via kwaliteitsvol onderwijs. Om haar werking kracht bij te zetten, ging de organisatie een alliantie aan met niemand minder dan oud-premier en Europees president Herman Van Rompuy. Als VVOB-goodwill ambassadeur reist hij naar alle uiteinden van de wereld. In Cambodja schaarde hij zich in 2017 mee achter de strijd tegen gendergerelateerd geweld op school, in het kader van het net opgestarte TIGER-project van VVOB: “Gendergerelateerd geweld in en rond scholen is nog steeds een belangrijke drempel voor kwaliteitsvol onderwijs, zeker voor meisjes.”

Scholen: krachtige omgevingen

Dat VVOB uitgerekend met Van Rompuy in zee ging als ambassadeur is niet verwonderlijk. Als voormalig eerste minister van België en Europees president, kent Van Rompuy de wereld van de ontwikkelingssamenwerking, en de moeilijkheden die de sector ondervindt, als geen ander. Bovendien kan hij zich ondubbelzinnig in de *core business* van VVOB vinden: “Ontwikkelingssamenwerking heeft me altijd na aan het hart gelegen, en hierin is een belangrijke rol weggelegd voor onderwijs”, aldus onze ambassadeur. Hij pleit dan ook, samen met VVOB, voor meer middelen en ondersteuning voor verbetering van onderwijs in ontwikkelingslanden.

Dit jaar, zijn derde als ambassadeur, ging Herman Van Rompuy op visite in partnerland Cambodja, waar VVOB een project uitvoert rond genderveilige schoolomgevingen. “Gendergerelateerd

geweld in en rond scholen is nog steeds een belangrijke drempel voor kwaliteitsvol onderwijs, zeker voor meisjes”, licht hij toe. “Jonge kinderen die gendergerelateerd geweld in en rond scholen ervaren, of zich daardoor bedreigd voelen, behalen slechtere resultaten, komen minder regelmatig naar school of stoppen gewoon en hebben problemen met hun zelfvertrouwen. Scholen hebben de unieke positie om bestaande sociale normen in vraag te stellen, nieuwe regels te introduceren en kinderen meer gelijkwaardige houdingen aan te leren.”

Betekenisvolle dialoog

Onze ambassadeur bezocht enkele lokale ngo's die werken rond onderwijs en gender. Van Rompuy bezocht ook de Cambodjaanse minister van onderwijs, die de lerarenopleidingen gaat hervormen. Deze hervormingen worden door VVOB met open armen onthaald en zijn een *window of opportunity* waar de vereniging graag gebruik van maakt. “VVOB is sterk in het samenbrengen van ministeries en de civiele maatschappij voor de effectieve uitvoering van onderwijs- en genderbeleid”, weet Van Rompuy over onze organisatie. “Ik ben er dan ook van overtuigd dat VVOB en haar lokale partners een betekenisvolle dialoog zullen stimuleren tussen alle betrokkenen in dit TIGER-project.”

‘Teaching for Improved Gender Equality and Responsiveness’ – of TIGER in het kort – transformeert de lerarenopleiding en 40 lagere en middelbare scholen in de Battambang provincie in Cambodja om tot expertisecentra voor genderresponsief onderwijs. Het project wordt gefinancierd door België en de Europese Unie.

Overzicht van onze donoren in 2017

Structurele financiering

België/Vlaanderen

1 2

Suriname

1 3

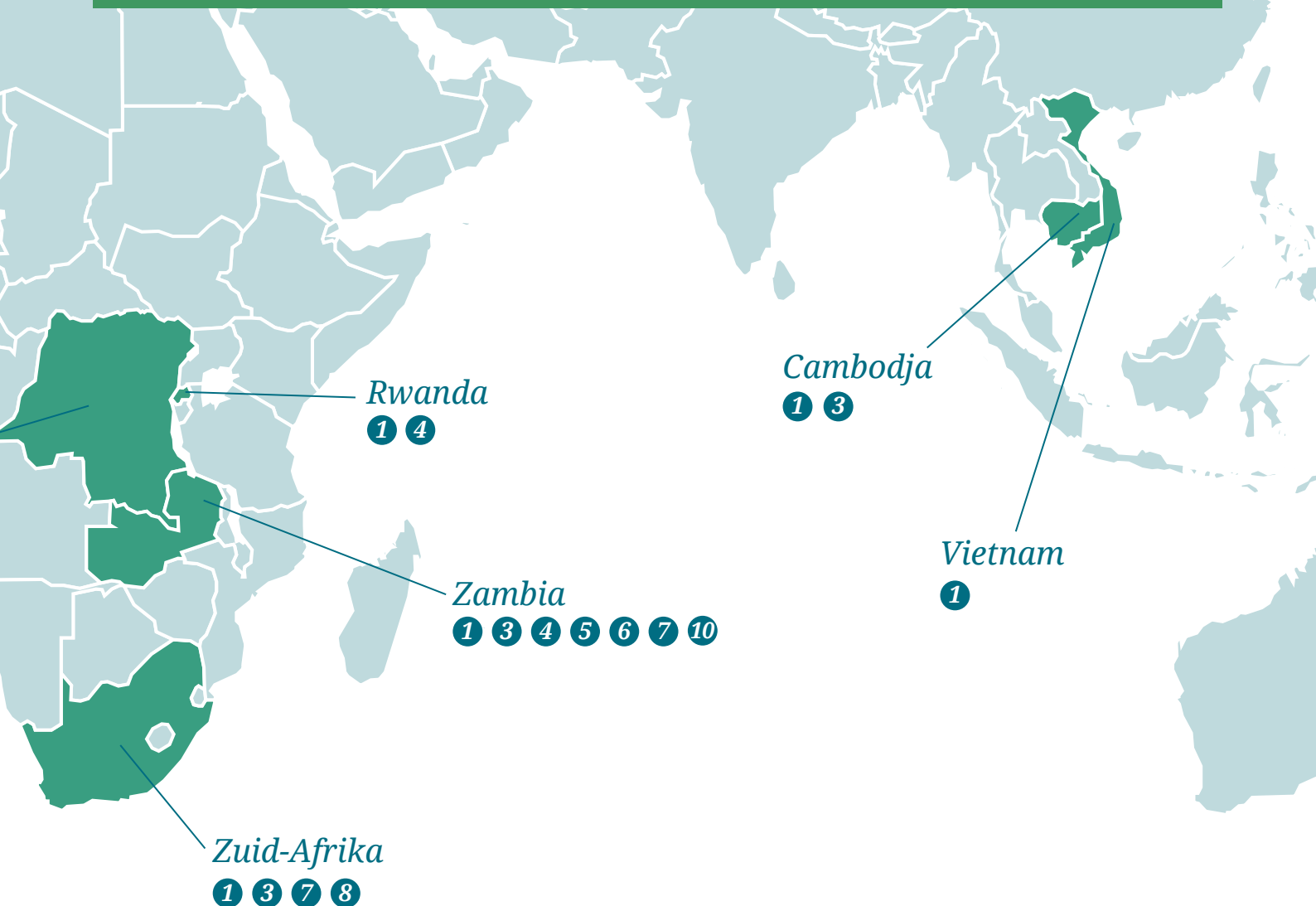
Ecuador

1

DR Congo

1 9

Specifieke programmafinanciering

Financieel verslag

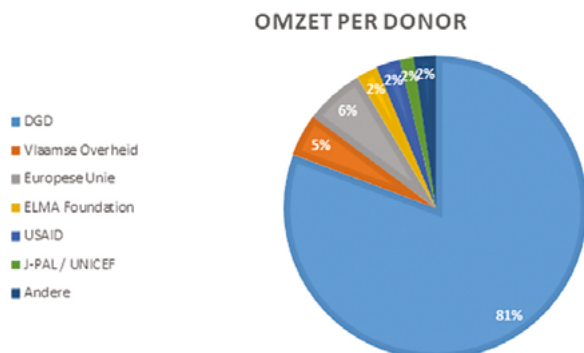
Omzet VVOB

De omzet van VVOB bedraagt 8.755.682 euro in 2017. Deze omzet is in toenemende mate het resultaat van investeringen door diverse donoren. Het is een bewuste keuze van VVOB om haar inkomsten te diversifiëren.

DGD is nog steeds de grootste donor van de organisatie. Aangezien 2017 het eerste jaar is van een vijfjarenprogramma is de omzet van DGD-middelen substantieel lager dan in 2016. Dit maakt deel uit van een cyclisch patroon dat correleert aan de uitvoeringsdynamiek van meerjarenprogramma's.

De bijdrage van de Vlaamse Overheid bestaat uit een structurele bijdrage inzake algemene werkingsmiddelen (270.000 euro) en specifieke projectbijdragen voor het project 'Scholenbanden' (137.000 euro).

De Europese Unie financiert in 2017 vier onderwijsprogramma's (Cambodja, Suriname, Zambia en Zuid-Afrika) ten bedrage van 556.000 euro. ELMA Foundation financiert VVOB-programma's in Rwanda en Zambia. Zowel in Zambia als Zuid-Afrika financiert USAID onderwijsinterventies van VVOB.

Ook in 2018 zal VVOB haar inspanningen inzake donordiversificatie verderzetten. In 2018 wordt een substantiële groei inzake buitenlandse donoren verwacht. Aangezien de financiering door deze donoren veelal op projectbasis gebeurt en dus tijdelijk is, zijn stabiele financiële partners zoals de Vlaamse Overheid en DGD zeer belangrijk.

Eigen vermogen

De capaciteit tot prefinanciering van programma's, steeg met 2,89% tot 3.245.994 euro. Het gaat om middelen die op korte termijn liquide te maken zijn: fondsen van de vereniging, bestemde fondsen, overgedragen resultaat en voorzieningen voor risico's. Omdat een groeiend aantal donoren betrokken is, zijn meer voorzieningen aangelegd voor risico's op programma's in het Zuiden.

Resultaat en Balans

De winst van het boekjaar 2017 is 11.098 euro. Het balanstotaal bedraagt 9.064.322 euro ten opzichte van 4.983.718 euro in 2016. Dit verschil is het gevolg van de stijging van de reeds ontvangen maar per 31 december nog niet uitgegeven financiering van enkele donoren.

Audit

De Algemene Vergadering van 23 juni 2016 heeft BDO aangesteld als bedrijfscommissaris voor de boekjaren 2017, 2018 en 2019. BDO oordeelt zonder voorbehoud dat de jaarrekening een getrouw beeld geeft van het vermogen, de financiële toestand van de vzw, per 31 december 2017, alsook van haar resultaten over het boekjaar dat op die datum is afgesloten, in overeenstemming met het in België van toepassing zijnde boekhoudkundig referentiestelsel.

Balans

(alles in euro)

	2017	2016	2015
Activa			
A. Vaste activa	119.774	154.351	50.058
B. Vorderingen op ten hoogste één jaar	804.233	406.161	306.113
C. Liquide middelen en geldbeleggingen	8.122.310	4.415.204	5.512.912
D. Overlopende rekeningen	18.005	8.002	75.267
Totaal activa	9.064.322	4.983.718	5.944.350
Passiva			
A. Fondsen van de vereniging en overgedragen winst/verlies	2.802.304	2.791.206	2.743.551
B. Voorzieningen	443.690	363.507	297.500
C. Schulden op ten hoogste één jaar	5.818.328	1.829.005	2.903.298
Totaal passiva	9.064.322	4.983.718	5.944.350

Resultatenrekening

(alles in euro)

	2017	2016	2015
Kosten			
A. Structuurkosten	824.652	904.627	840.726
a. Diensten en diverse goederen	279.438	357.340	300.171
b. Personeelskosten	417.944	390.228	435.539
c. Afschrijvingen	33.077	35.209	21.158
d. Andere kosten	94.193	121.849	83.858
B. Beheerskosten	752.501	1.383.916	967.235
a. Personeelskosten	691.707	1.013.743	808.743
b. Audit, monitoring en evaluatie, leerprocessen	30.584	249.804	87.346
c. Andere	30.210	120.369	71.146
C. Operationele kosten (programmamakosten)	7.195.592	10.094.151	9.042.842
a. Federaal (DGD) programma	5.931.616	9.260.561	8.224.554
b. Vlaams programma (Scholenbanden)	119.425	139.935	117.124
c. Andere programma's	1.144.552	693.655	701.164
Totaal kosten	8.772.746	12.382.694	10.850.804
Opbrengsten			
a. Subsidies	8.755.682	12.429.013	10.897.061
b. Financiële opbrengsten	165	1.335	3.235
c. Overige opbrengsten	27.997	0	0
Totaal opbrengsten	8.783.844	12.430.349	10.900.296
Resultaatsverwerking			
Resultaat vóór resultaatsaanwending	11.098	47.654	49.492
Overdracht vorig boekjaar	157.193	0	0
Onttrekking aan eigen vermogen	0	0	0
	168.291	47.654	49.492
Resultaatsaanwending	-50.313	-109.539	49.492
Overdracht huidig boekjaar	218.604	157.193	0

Tel. : +32 (0)2 778 01 00
Fax : +32 (0)2 771 56 56
www.bdo.be

The Corporate Village
De Vincleaan 9 - Box E.6
Elsinore Building
B-1935 Zaventem

Verslag van de commissaris aan de algemene vergadering van de Vlaamse Vereniging voor Ontwikkelingssamenwerking en Technische Bijstand (VVOB) VZW over het boekjaar afgesloten op 31 december 2017

In het kader van de wettelijke controle van de jaarrekening van VVOB VZW (de "vereniging"), leggen wij u ons commissarisverslag voor. Dit bevat ons verslag over de controle van de jaarrekening alsook het verslag betreffende de overige door wet- en regelgeving gestelde eisen. Deze verslagen zijn één en ondeelbaar.

Wij werden benoemd in onze hoedanigheid van commissaris door de algemene vergadering van 21 juni 2017, overeenkomstig het voorstel van het bestuursorgaan. Ons mandaat loopt af op de datum van de algemene vergadering die beraadslaagt over de jaarrekening afgesloten op 31 december 2019. Aangezien de beslissing van de algemene vergadering van 21 juni 2017 een herbenoeming betrof, hebben wij de wettelijke controle van de jaarrekening van VVOB VZW uitgevoerd gedurende 4 opeenvolgende boekjaren.

Verslag over de controle van de jaarrekening

Oordeel zonder voorbehoud

Wij hebben de wettelijke controle uitgevoerd van de jaarrekening van de vereniging, die de balans op 31 december 2017 omvat, alsook de resultatenrekening van het boekjaar afgesloten op die datum en de toelichting, met een balanstotaal van € 9.064.322,30 en waarvan de resultatenrekening afsluit met een positief resultaat van het boekjaar van € 11.098,08.

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van het vermogen en de financiële toestand van de vereniging per 31 december 2017, alsook van haar resultaten over het boekjaar dat op die datum is afgesloten, in overeenstemming met het in België van toepassing zijnde boekhoudkundig referentiestelsel.

Basis voor het oordeel zonder voorbehoud

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens de internationale controlestandaarden (ISA's) zoals van toepassing in België. Onze verantwoordelijkheden op grond van deze standaarden zijn verder beschreven in de sectie "Verantwoordelijkheden van de commissaris voor de controle van de jaarrekening" van ons verslag. Wij hebben alle deontologische vereisten die relevant zijn voor de controle van de jaarrekening in België nageleefd, met inbegrip van deze met betrekking tot de onafhankelijkheid.

Wij hebben van het bestuursorgaan en van de aangestelden van de vereniging de voor onze controle vereiste ophelderingen en inlichtingen verkregen.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

800 Bedrijfsrevisoren Burg. Ven. CVBA / BTW BE 0431 088 289 899 RPR Brussel
800 Réviseurs d'Entreprises Soc. Civ. SCRL / TVA BE 0431 088 289 RPN Bruxelles
800 Bedrijfsrevisoren Burg. Ven. CVBA, 800 Réviseurs d'Entreprises Soc. Civ. SCRL, a limited liability company incorporated in Belgium,
is a member of BDO International Limited, a UK company limited by guarantee, and forms part of the International BDO network of independent member firms.

Verantwoordelijkheden van het bestuursorgaan voor de jaarrekening

Het bestuursorgaan is verantwoordelijk voor het opstellen van de jaarrekening die een getrouw beeld geeft in overeenstemming met het in België van toepassing zijnde boekhoudkundig referentiestelsel, alsook voor het implementeren van de interne beheersing die het bestuursorgaan noodzakelijk acht voor het opstellen van de jaarrekening die geen afwijking van materieel belang bevat die het gevolg is van fraude of van fouten.

Bij het opstellen van de jaarrekening is het bestuursorgaan verantwoordelijk voor het inschatten van de mogelijkheid van de vereniging om haar continuïteit te handhaven, het toelichten, indien van toepassing, van aangelegenheden die met continuïteit verband houden en het gebruiken van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuursorgaan het voornemen heeft om de vereniging te liquideren of om de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of geen realistisch alternatief heeft dan dit te doen.

Verantwoordelijkheden van de commissaris voor de controle van de jaarrekening

Onze doelstellingen zijn het verkrijgen van een redelijke mate van zekerheid over de vraag of de jaarrekening als geheel geen afwijking van materieel belang bevat die het gevolg is van fraude of van fouten en het uitbrengen van een commissarisverslag waarin ons oordeel is opgenomen. Een redelijke mate van zekerheid is een hoog niveau van zekerheid, maar is geen garantie dat een controle die overeenkomstig de ISA's is uitgevoerd altijd een afwijking van materieel belang ontdekt wanneer die bestaat. Afwijkingen kunnen zich voordoen als gevolg van fraude of fouten en worden als van materieel belang beschouwd indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat zij, individueel of gezamenlijk, de economische beslissingen genomen door gebruikers op basis van deze jaarrekening, beïnvloeden.

Als deel van een controle uitgevoerd overeenkomstig de ISA's, passen wij professionele oordeelsvorming toe en handhaven wij een professioneel-kritische instelling gedurende de controle. We voeren tevens de volgende werkzaamheden uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat die het gevolg is van fraude of van fouten, het bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden die op deze risico's inspelen en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Het risico van het niet detecteren van een van materieel belang zijnde afwijking is groter indien die afwijking het gevolg is van fraude dan indien zij het gevolg is van fouten, omdat bij fraude sprake kan zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten om transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle, met als doel controlewerkzaamheden op te zetten die in de gegeven omstandigheden geschikt zijn maar die niet zijn gericht op het geven van een oordeel over de effectiviteit van de interne beheersing van de vereniging;
- het evalueren van de geschiktheid van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van de door het bestuursorgaan gemaakte schattingen en van de daarop betrekking hebbende toelichtingen;

VLAAMSE VERENIGING VOOR ONTWIKKELINGSSAMENWERKING EN TECHNISCHE BIJSTAND VZW:
Verslag van de commissaris aan de algemene vergadering van de vereniging
over het boekjaar afgesloten op 31 december 2017

- het concluderen dat de door het bestuursorgaan gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is, en het concluderen, op basis van de verkregen controle-informatie, of er een onzekerheid van materieel belang bestaat met betrekking tot gebeurtenissen of omstandigheden die significante twijfel kunnen doen ontstaan over de mogelijkheid van de vereniging om haar continuïteit te handhaven. Indien wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij ertoe gehouden om de aandacht in ons commissarisverslag te vestigen op de daarop betrekking hebbende toelichtingen in de jaarrekening, of, indien deze toelichtingen inadequaat zijn, om ons oordeel aan te passen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van ons commissarisverslag. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de vereniging haar continuïteit niet langer kan handhaven ;
- het evalueren van de algehele presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening, en van de vraag of de jaarrekening de onderliggende transacties en gebeurtenissen weergeeft op een wijze die leidt tot een getrouw beeld.

Wij communiceren met het bestuursorgaan onder meer over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante controlebevindingen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing die wij identificeren gedurende onze controle.

Verslag betreffende de overige door wet- en regelgeving gestelde eisen

Verantwoordelijkheden van het bestuursorgaan

Het bestuursorgaan is verantwoordelijk voor het naleven van de wettelijke en bestuursrechtelijke voorschriften die van toepassing zijn op het voeren van de boekhouding, alsook voor het naleven van de wet van 27 juni 1921 betreffende de verenigingen zonder winstoogmerk, de stichtingen en de Europese politieke partijen en stichtingen en van de statuten van de vereniging.

Verantwoordelijkheden van de commissaris

In het kader van ons mandaat en overeenkomstig de Belgische bijkomende norm (herzien in 2018) bij de in België van toepassing zijnde internationale auditstandaarden (ISA's), is het onze verantwoordelijkheid om, in alle van materieel belang zijnde opzichten, de naleving van bepaalde voorschriften uit de wet van 27 juni 1921 betreffende de verenigingen zonder winstoogmerk, de stichtingen en de Europese politieke partijen en stichtingen en de statuten te verifiëren, alsook verslag over deze aangelegenheden uit te brengen.

Vermeldingen betreffende de onafhankelijkheid

- Ons bedrijfsrevisorenkantoor heeft geen opdrachten die onverenigbaar zijn met de wettelijke controle van de jaarrekening verricht, en ons bedrijfsrevisorenkantoor is in de loop van ons mandaat onafhankelijk gebleven tegenover de vereniging.
- De honoraria voor de bijkomende opdrachten die verenigbaar zijn met de wettelijke controle van de jaarrekening bedoeld in artikel 17 van de wet van 27 juni 1921 betreffende de verenigingen zonder winstoogmerk, de stichtingen en de Europese politieke partijen en stichtingen, dat verwijst naar artikel 134 van het Wetboek van vennootschappen, werden correct vermeld en uitgesplitst in de toelichting bij de jaarrekening.

Andere vermeldingen

- Onverminderd formele aspecten van ondergeschikt belang, werd de boekhouding gevoerd in overeenstemming met de in België van toepassing zijnde wettelijke en reglementaire voorschriften.
- Wij dienen u geen verrichtingen of beslissingen mede te delen die in overtreding met de statuten of de wet van 27 juni 1921 betreffende de verenigingen zonder winstoogmerk, de stichtingen en de Europese politieke partijen en stichtingen zijn gedaan of genomen.

Zaventem, 27 maart 2018

BDO Bedrijfsrevisoren Burg. Ven. CVBA
Commissaris
Vertegenwoordigd door Bert Kegels

Bijlage

Bestuursorganen van VVOB vzw in 2017

Hieronder vindt u een overzicht van de leden van de algemene vergadering van VVOB vzw in 2017 op 31 december. De mensen die ook lid zijn van de raad van bestuur, staan bovenaan de lijst.

Voorzitter: Dhr. Stefaan Van Mulders, Administrateur-generaal Agentschap Jongerenwelzijn
 Mevr. Heidi Vander Poorten, Leiding team Gelijke Kansen, Vlaams Agentschap Binnenlands Bestuur
 Dhr. Koen Verlaeckt, Secretaris-generaal Vlaams Departement Buitenlandse Zaken
 Mevr. Veerle Hendrickx, Algemeen directeur Karel de Grote Hogeschool
 Dhr. Luc Lathouwers, Secretaris-generaal Departement Bestuurszaken
 Dr. Björn Possé, Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek
 Dhr. Peter Van den Neucker, Departement Financiën en Begroting
 Dhr. Marc Olivier, Erevoorzitter Vlaams Parlement, stichtend lid
 Dhr. Koen Van der Schaege, Directeur Stichting Vlamingen in de Wereld
 Dhr. Luc Van de Velde, Algemeen Directeur Erasmushogeschool Brussel
 Dhr. Lieven Viaene, Inspecteur-generaal Vlaams ministerie van Onderwijs en Vorming - Onderwijsinspectie
 Prof. Paul Janssen, voorzitter VLIR-UOS, Universiteit Hasselt
 Mevr. Kristien Verbrugghen, Directeur VLIR-UOS
 Dhr. Sigurd Vangermeersch, Adjunct-kabinetchef minister Sven Gatz
 Dhr. Jos Geysels, Voorzitter 11.11.11
 Mevr. Judith Kerkhof, Expert onderwijs en ontwikkelingssamenwerking
 Dhr. Jef Tavernier, Expert onderwijs en ontwikkelingssamenwerking
 Mevr. Elisabeth Meuleman, Vlaams Volksvertegenwoordiger
 Mevr. Caroline Gennez, Vlaams Volksvertegenwoordiger
 Mevr. Ingeborg De Meulemeester, Vlaams Volksvertegenwoordiger
 Dhr. Jo De Ro, Vlaams Volksvertegenwoordiger
 Dhr. Johan Verstreken, Vlaams Volksvertegenwoordiger
 Dhr. Guy Janssens, administrateur-generaal AgODi

Dhr. Lode De Geyter, Algemeen Directeur Hogeschool West-Vlaanderen
 Mevr. Gerda Bruneel, Pedagogisch begeleider Katholiek Onderwijs Vlaanderen
 Dhr. Patriek Delbaere, Algemeen directeur OVSG
 Dhr. Marc Vandewalle, Algemeen directeur UCLL
 Prof. Herwig Leirs, Ondervoorzitter VLIR-UOS, Universiteit Antwerpen
 Prof. S. Smis, lid VLIR-UOS
 Dhr. Rudi Schollaert, Expert onderwijs en ontwikkelingssamenwerking
 Dhr. Roger Standaert, Expert onderwijs en ontwikkelingssamenwerking
 Mevr. Greta Ickx, Voorzitter Stichting V.I.W.
 Mevr. Raymonda Verdyck, Afgevaardigd bestuurder GO!

Colofon

VVOB is een Vlaamse ontwikkelingsorganisatie die gespecialiseerd is in het verhogen van de kwaliteit van het onderwijs. We zijn actief in vier continenten in het kleuteronderwijs, lager onderwijs, het algemeen secundair onderwijs, en technisch en beroepsonderwijs. Binnen deze vier subsectoren ligt onze klemtoon op het versterken van de lokale onderwijsactoren zodat ze de professionele ontwikkeling van leerkrachten en schoolleiders kunnen verbeteren. Deze capaciteitsopbouw is een middel voor duurzame ontwikkeling en armoedebestrijding.

De digitale versie van dit jaarverslag en de Engelse vertaling vindt u op www.vvob.be.

Dit jaarverslag kwam tot stand dankzij de inzet van alle VVOB-medewerkers en -partners.

Teksten

Adèle Dachy, Angela Samundengo, Emeline Lemmens, Etienne Ntawigira, Filip Lenaerts, Hans De Greve, Karolina Rutkowska, Katelin Raw, Katrien Spruyt, Loran Pieck, Lynn Daeghsels, María Gracia Fonseca Ashton, Nico Vromant, Paul Mphisa, Rosanda Courtar, Soetkin Bauwens, Stefaan Van Mulders, Sven Rooms, Yves Tankwey Sapa

Foto's

Adèle Dachy, Eline Franckaert, Els Broothaers, Etienne Ntawigira, Hedwig de la Fuente, Karolina Rutkowska, Katelin Raw, Karina Ríos, María Gracia Fonseca Ashton, Mónica Vaca Ruiz, Yves Tankwey Sapa

Coördinatie en eindredactie: Katelin Raw, Els Broothaers, Lynn Daeghsels

Lay-out: Els Broothaers

Verantwoordelijke uitgever: Sven Rooms

Dit verslag is gedrukt met inkt op plantaardige basis en op papier met FSC-label, volgens een alcoholvrij drukprocédé.

België
partner in ontwikkeling

Vlaanderen
verbeelding werkt

Disclaimer

De Vlaamse, Belgische en Europese overheid kunnen niet verantwoordelijk gesteld worden voor de inhoud van deze publicatie.

Dank aan RoSa vzw om mee de genderneutraliteit van dit verslag te bewaken.

www.vvob.be

 www.facebook.com/vvobvzw

 [@VVOBvzw](https://twitter.com/VVOBvzw)

VVOB vzw | Julien Dillensplein 1 bus 2A | B-1060 Brussel

T • +32 (0)2 209 07 99

E • info@vvob.be